

KARLSTADS KOMMUN

TEKNIK- OCH FASTIGHETSFÖRVALTNINGEN
Tjänsteskrivelse 2013-02-25
Rut Vikner, 054-540 68 69
rut.vikner@karlstad.se

Teknik- och fastighetsnämnden
2013-03-20

Ärende **8**

Kommunrevisionens rapport: Uppföljning – granskning av kommunens tillgänglighets- arbete

Dnr TFN-2010-1066 Dpl 13

Teknik- och fastighetsförvaltningens förslag
Godkänna teknik- och fastighetsförvaltningens förslag till uppdrag, ambitionsnivå
och prioriteringar i arbetet med att åtgärda enkelt avhjälpna hinder.

Sammanfattning av ärendet

Publika lokaler i befintliga byggnader och allmänna platser ska göras mer tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det är ett krav som ställs i bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder. Dessa hinder skulle ha åtgärdats senast utgången av år 2010. Kommunrevisionen lät granska kommunens tillgänglighetsarbete under hösten 2009, då man bland annat gjorde bedömningen att kommunen inte skulle klara av att fullfölja arbetet med att avhjälpa hindren i tid. En uppföljning har nu gjorts för att se vilka åtgärder som vidtagits sedan dess. De slutsatser som drogs i uppföljningen är för teknik- och fastighetsförvaltningens (TF) del att vi inte lever upp till lagstiftningen när det gäller enkelt avhjälpna hinder. TF fick i januari 2013 i uppdrag av teknik- och fastighetsnämnden (TFN) att återkomma i ett särskilt ärende med förslag till förtydligande av teknik- och fastighetsförvaltningens uppdrag, ambitionsnivå och prioriteringar när det gäller enkelt avhjälpna hinder.

Beslutsunderlag

Teknik- och fastighetsförvaltningens tjänsteskrivelse den 25 februari 2013.
Teknik- och fastighetsnämnden beslut den 23 januari 2013, 11.
Teknik- och fastighetsförvaltningens tjänsteskrivelse den 20 december 2012.
Kommunrevisionens beslut den 14 november 2012.
Revisionsrapport Uppföljning – granskning av tillgänglighetsarbetet, november 2012.

Ärende

Uppdrag

Tillgänglighet både utomhus, i det offentliga rummet, och i alla våra offentliga lokaler är en förutsättning för att alla människor ska ha möjlighet att vara delaktiga i samhället och leva självständiga liv. Sverige har därför förbundit sig att följa **FN:s konvention** om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vilket bland annat innebär att hinder ska undanröjas för personer med funktionsnedsättning så att de kan ta del av sina mänskliga rättigheter och att de på samma villkor som alla andra, får tillgång till den fysiska miljön.

Kravet på att undanröja enkelt avhjälpna hinder finns i **plan- och bygglagen**. Detta är förtydligt i **Boverkets föreskrift (HIN)**¹. Enligt HIN ska alla enkelt avhjälpna hinder på allmänna platser och i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde, publika lokaler, åtgärdas omgående. Åtgärden ska göras så länge det inte är orimligt med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalhållaren eller näringsidkaren.

Enligt **regeringens plan** för sin politik för personer med funktionsnedsättning för åren 2011-2016², har kommuner och landsting det största ansvaret för att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra. Regeringen har bestämt nio områden som de anser är viktiga att arbeta med, av vilka ett är tillgänglighet. I strategin anges att ”Kommuner och landsting ska fortsätta arbetet med tillgängliga hållplatser, i hus, på gator och platser. De kommer särskilt att arbeta för tillgänglighet på idrottsplatser, skolor, vårdcentraler och toaletter”.

I Karlstads kommun antogs en **handikappolitisk plan** november 2009 där det bland annat anges att Karlstad ska vara en bra stad att bo och leva i, för människor i alla livets skeden, med eller utan funktionshinder.

Till kommunens strategiska plan finns tre hållbarhetsstrategier varav **folkhälsostrategin** innehåller mål rörande tillgänglighet. Folkhälsostrategins övergripande mål till år 2020 lyder:

- Tryggheten och tillgängligheten i våra offentliga miljöer ökar.

Folkhälsostrategins delmål 2015 inom området ”Hälsosam samhällsplanering”, vår närmiljö, lyder:

- Tillgängligheten och användbarheten i våra offentliga miljöer och lokaler ökar.

¹ Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser, BFS 2011:13, HIN 2.

² “En strategi för genomförande av funktionshinderspolicen 2011-2016”

Enkelt avhjälpna hinder - publika lokaler

Kommunens egna lokaler: fler hinder bör avhjälpas i en etapp 2

När det gäller kommunens egna lokaler har ett arbete pågått sedan år 2004 och arbetet med enkelt avhjälpna hinder - etapp 1 - är i princip klart. Av kommunens egna fastigheter som har inventerats har åtgärder utförts i 95 % av dessa. I denna etapp har man åtgärdat de hinder som man ansett viktigast, t ex så att man ska kunna ta sig till fastigheten, komma in i byggnaden, nå de publika lokalerna och använda toaletterna³. Det som återstår i etapp 1 är enstaka objekt som man har haft särskilda skäl att avvakta med, t ex en kommande ombyggnation. Dessa kommer att åtgärdas under år 2013. För det finns 500 tkr avsatta i investeringsbudget 2013.

För att leva upp till lagens krav bör man gå vidare med ytterligare enkelt avhjälpna hinder i de egna fastigheterna, i en etapp 2. Det gäller bland annat brister kring skyltar för synsvaga och blinda, samt ljudmiljön för döva och hörselskadade (hörselslingor finns dock i vissa lokaler). Dessutom behöver belysning, balansstöd och anpassning av den fasta inredningen åtgärdas.⁴ Sannolikt är det nödvändigt att göra ytterligare en inventering, denna gång med fokus på ovan nämnda områden. Förvaltningen återkommer till TFN med en kostnadsberäkning för de åtgärder man anser vara nödvändiga. Förutsatt att det finns tillräckliga resurser, är ambitionen att detta ska vara färdigt år 2016.

Det utvecklas ständigt nya hjälpmedel för funktionshindrade som gör att de gamla rekommendationerna på till exempel storlek, höjd och lutning i den fysiska miljön ändras. Därför är det nödvändigt att på sikt se över det som redan har åtgärdats.

Kommunens inhyrda lokaler: inventering kommer att göras 2013

För de lokaler som TF hyr in är läget annorlunda. Fastighetsägaren har ansvaret för enkelt avhjälpna hinder, men tjänstemännen på TF anser det vara nödvändigt att hjälpa de fastighetsägare TF hyr av med en inventering av enkelt avhjälpna hinder för att skynda på arbetet. För kommunmedborgaren ska det inte vara någon skillnad i tillgänglighet om det är en kommunägd eller inhyrd lokal när det är en lokal som allmänheten har tillträde till. Målet var att inventeringen skulle ha varit klar under 2012, men bl a på grund av sjukdom har det inte varit möjligt. Det kommer nu att göras under 2013. Till det finns 200 tkr avsatta i driftsbudget 2013. Till skillnad mot inventeringen i kommunens egna lokaler kommer alla olika typer av enkelt avhjälpna hinder att inventeras i en enda etapp.

När inventeringen är klar kommer respektive fastighetsförvaltare på TF att gå igenom eventuella brister med fastighetsägaren. Kostnaden för de åtgärder fastighetsägaren genomför landar sannolikt på kommunens verksamheter till största delen i form av en hyreshöjning. När de enkelt avhjälpna hindren i de inhyrda

³ Utifrån Boverkets föreskrift avses § 6 om fysiska hinder såsom mindre nivåskillnader, tunga dörrar och felaktigt placerade manöverdon, samt § 7 om bristande kontrast- och varningsmarkeringar.

⁴ Avser § 8-11 i Boverkets föreskrift.

fastigheterna kommer att vara åtgärdade är svårt att ha en uppfattning om. Stadsbyggnadsnämnden är tillsynsmyndighet för publika lokaler som inte ägs av kommunen.

Avsikten är att bedriva arbetet med de egna respektive de inhyrda lokalerna parallellt. Förslaget är att prioritera idrottsplatser och skolor, i enlighet med regeringens plan som nämnts ovan. Bedömningen är att det behövs upp till en halvtidstjänst för de närmaste fem åren när det gäller publika lokaler, en resurs som redan finns inom organisationen.

Enkelt avhjälpna hinder - allmän plats (trafik och gata)

Först inventering, sedan konkretisering

Enkelt avhjälpna hinder ska åtgärdas också på allmän plats. Det är de gator, vägar, torg, parker med mera som är redovisade som allmän plats i detaljplan. För att kunna bedöma bland annat vilka resurser som krävs för att åtgärda dessa hinder kommer en inventering av enkelt avhjälpna hinder på allmän plats inom verksamhetsområdet trafik och gata att genomföras under sommaren 2013.

Teknik- och fastighetsförvaltningen har sedan många år tillbaka använt de medel som funnits avsatta för arbete med att åtgärda tillgänglighetsbrister i utemiljön. Man har arbetat både med enkelt avhjälpna hinder och med tillgänglighetsbrister generellt sett. För att klara lagkraven bör enkelt avhjälpna hinder prioriteras i tillgänglighetsarbetet de närmaste åren.

Följande arbetsgång för enkelt avhjälpna hinder föreslås:

- Informationsträff med Rådet för personer med funktionsnedsättning och/eller med Tillgänglighetsgruppen inför inventering (läs om dessa grupper under rubriken Information och samråd kring tillgänglighet).
- Samråd med stadsbyggnadsförvaltningen kring lämpliga åtgärder i utemiljön.
- Inventering av enkelt avhjälpna hinder under sommaren 2013.
- Genomgång av resultatet från inventeringen med Tillgänglighetsgruppen och diskussion om lämpliga åtgärder.
- Framtagande av förslag till åtgärdslista och ambitionsnivå utifrån inventeringen.
- Beräkning av de resurser som krävs för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder.
- Framtagande av förslag till prioriteringslista utifrån inventeringen. Eventuellt kan det bli aktuellt att testa några åtgärder i samverkan med tillgänglighetsgruppen innan full ombyggnad genomförs.

Innan inventeringen är gjord är det mycket svårt att uppskatta omfattningen av det som bör åtgärdas, vilka resurser som krävs och när det kan vara färdigt.

Förvaltningen återkommer till TFN om detta längre fram. Resurser finns avsatta i 2013 års driftsbudget för inventeringen, men inga särskilda resurser finns avsatta för åtgärder som kommer att behöva vidtas utifrån den. Avsikten är att genomföra åtgärderna först i centrala Karlstad samt i de områden där de kommer flest personer

till nytta. Det är till exempel vid sjukhusområdet, vid vårdcentraler, idrottsanläggningar och skolor. Billiga lösningar kan med fördel åtgärdas i hela kommunen omgående.

En ”full” tillgänglighetsinventering gjordes år 2008 i centrala Karlstad, det vill säga en som inte var begränsad till enbart enkelt avhjälpna hinder. Den går att använda idag för att identifiera vilka enkla hinder som kan åtgärdas omgående. Övriga åtgärder utifrån inventeringen kan läggas till kommande åtgärdsprogram för t.ex. övergångsställen.

I skrivande stund är föreskriften HIN under omarbetande och eventuellt kommer en reviderad version i juli 2013. Om denna antas kan förutsättningarna ändras. Förvaltningen bevakar detta under arbetets gång.

Enkelt avhjälpna hinder - allmän plats (lekplatser)

Säkerheten på lekplatserna prioriteras

TF bedriver ett målmedvetet arbete med att upprusta och utveckla Karlstads lekplatser till säkra, spännande och varierande lekmiljöer på allmän plats. Förvaltningen har dock inte arbetat aktivt med enkelt avhjälpna hinder som en särskild, avgränsad åtgärds punkt när det gäller lekplatser. Strategin har i första hand varit att säkra lekplatserna, det vill säga att ta bort förfallna och/eller inte godkända redskap och fallunderlag. Plan- och bygglagen, produktsäkerhetslagen och Boverkets byggregler är utgångspunkter för det arbetet. Parallellt med detta arbete har tillgänglighetsaspekten vägts in, om än med en underordnad roll.

I Boverkets föreskrift HIN anges i § 18 att ”Hinder i form av brister i lekplatsers utformning eller utrustning ska avhjälpas.”.

Den grundidé verksamheten haft är att under arbetena utgår från följande generella inriktning:

”För samtliga lekplatser ska tillgänglighetsaspekten beaktas. Där så är möjligt bestyckas redskapen med anslutningar som gynnar rörelsehindrade. Utrustning placeras på ett sådant sätt att man lätt kan nå dem från rullstol stående på intilliggande hårdgjord yta. Där så inte är möjligt ur säkerhetssynpunkt anläggs stenmjölsgångar eller gångar av fallskyddsplattor som ansluter redskapen. I förekommande fall används också specialanpassad utrustning och ett fast fallskydd av typen gummiasfalt eller fallskyddsplattor. Denna lekplatstyp planeras i första hand med en per distrikt för att övergå till en mer frekvent utbyggnadstakt i framtiden när säkerhetsupprustningarna är slutförda. Företrädesvis anläggs de specialanpassade lekplatserna med minst en per stadsdel och intill skolor eller liknande frekvent använda platser.”

Verksamheten har inte alltid lyckats fullfölja detta men vid en uppskattning för år 2012 av hur stor andel lekplatser vars minimum är minst ett redskap som kan användas av rörelsehindrade med hjälp av annan, ligger siffran på minst 39 % av det totala beståndet på 139 stycken lekplatser. Av denna andel ligger 17 % på mer än miniminivån och en plus en lekplats är tillgänglighetsanpassad till största del

respektive tillgänglighetsanpassad i sin helhet – siffror som kommer att öka i takt med att säkerhetsupprustningarna klingar av.

TF har två åtaganden kopplat till tillgänglighet för år 2012-2014:

- Tillgängligheten i stadskärnan, grönområden, skärgården och andra vattenmiljöer utvecklas, så att fler besökare får möjlighet att uppleva dessa.
- Möjlighet för människor med funktionshinder att komma ut i olika typer av park- och naturmiljöer, vattenmiljöer samt att utnyttja lekplatser ska öka.

Ett specificerat åtagande för lekplatser är att:

- ”Senast år 2015 är minst en lekplats i varje distrikt till största del tillgänglighetsanpassad och en lekplats i varje stadsdel delvis tillgänglighetsanpassad för att personer med funktionshinder ska ha möjligheten att ta del dessa”

Åtagandet med ordalydelsen ”Senast år 2015 är minst en lekplats i varje distrikt till största del tillgänglighetsanpassad” kommer att kunna klaras om inga omvälvande negativa ekonomiska förändringar äger rum under perioden. För den andra delen av åtagandet med ordalydelsen ” en lekplats i varje stadsdel delvis tillgänglighetsanpassad” är det avhängigt de säkerhetsupprustningar som görs vilka i sin tur tas fram genom ett särskilt prioriteringsförfarande som innebär en sammanvägning av resultat av den årliga säkerhetsbesiktningen, åldersfördelning inom kommunens olika områden, lekplatsernas allmänsklick samt hur många lekplatser som nyligen rustats upp inom respektive område. Visserligen kan delar av budgeten riktas till mindre tillgänglighetsinsatser, men bedömningen är att en fortsatt stark upprustningsinsats med säkerheten i fokus bör prioriteras. Åtagandet om delvis tillgänglighetsanpassning kommer dock att vävas in i samtliga upprustningsprojekt som en förstärkning från och med 2013.

Information och samråd kring tillgänglighet

Det finns inga helt färdiga och fasta former för information och samråd kring tillgänglighet för de olika verksamheterna på TF. Det varierar också lite mellan verksamheterna i vilken omfattning det sker. De parter som TF samråder med är dels ”Rådet för personer med funktionsnedsättning” som består av politiskt tillsatta ledamöter, samt representanter för organisationer för funktionshindrade, dels den något mer informella ”Tillgänglighetsgruppen” som består av representanter för olika organisationer för funktionshindrade. Vanligen blir de kallade till ”Rådet för personer med funktionsnedsättning” för att informera om någon aktuell fråga och svara på frågor. Till ”Tillgänglighetsgruppen” kan de också bli kallade, men där tar verksamheterna ibland också egna initiativ till information eller samråd utifrån behov. Normalt sker någon form av informationsutbyte eller samråd några gånger per år.

Summering: hantering av enkelt avhjälpna hinder

Här följer en summering av det som sagts ovan.

Publika lokaler

- Kommunens egna lokaler: förvaltningen slutför åtgärder inom ”etapp 1” 2013.

- Kommunens egna lokaler: en inventering görs inför ”etapp 2”. Utifrån den tas ett kostnadsberäknat förslag fram. Idrottplatser och skolor prioriteras. Förutsatt att tillräckliga resurser finns, är ambitionen att detta ska vara slutfört år 2016.
- Kommunens inhyrda lokaler: TF bistår de privata fastighetsägarna med inventeringen 2013. Fastighetsägarna är de som ytterst beslutar om åtgärder.

Allmän plats

- Trafik och gata: en inventering görs i kommunen 2013. Utifrån den tas ett förslag fram med prioriterade åtgärder, en kostnadsberäkning och tidsram. Avsikten är att genomföra åtgärderna först i centrala Karlstad samt i de områden där de kommer flest personer till nytta.
- Lekplatser: förvaltningen slutför arbetet med upprustningen av lekplatserna som har säkerheten som främsta fokus. Arbetet med tillgänglighet ökas i samma takt som upprustningarna blir färdiga. Åtagandet om delvis tillgänglighetsanpassning av lekplatserna vävs in i samtliga upprustningsprojekt som en förstärkning från och med 2013.

Hans Wennerholm
teknik- och fastighetsdirektör

Carina Strandberg
Stabschef

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Rut Vikner, teknik- och fastighetsförvaltningen

Anna-Lena Lindgren, teknik- och fastighetsförvaltningen

Torbjörn Frykstedt, teknik- och fastighetsförvaltningen

Carina Strandberg, teknik- och fastighetsförvaltningen